

Ю. В. Шушкова,
к. е. н., доцент, доцент кафедри державних та місцевих фінансів,
Львівський національний університет імені І. Франка
ORCID ID: 0000-0003-3836-7548

DOI: 10.32702/2306-6814.2019.20.10

ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО БАЗИСУ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Yu. Shushkova,
Ph.D., Associate professor, Associate professor of the Department
of State and Local Finance, Ivan Franko National University of Lviv

AN INSTITUTIONAL BASIS OF UKRAINE'S ECONOMY TECHNOLOGICAL MODERNIZATION FORMATION

У статті обґрунтовано, що становлення повноцінного інституціонального забезпечення є невід'ємною умовою ефективної реалізації державної політики технологічної модернізації економіки країни. Показано конфігурацію системи базових інститутів з відповідними їх компонентами та нормами. Визначено функціонально-цільові складові інституціонального базису технологічної конкурентоспроможності економіки України та послідовність їх формування. До функціонально-цільових складових віднесено: інтелектуальний капітал, сфера вищої освіти, система наукових досліджень, національні науково-технічні програми, базова та допоміжна інфраструктура. Розроблено карту інструментів інституціонального базису технологічної модернізації економіки України, що складається з ідентифікованих функціонально-цільових складових та напрямів інституціонального блоку (інституційно-правовий, інституційно-економічний, інституційно-організаційний, інфраструктурний, інституційно-ментальний). На перетині квадрантів карти розміщені пропонувані до впровадження заходи державної політики, орієнтовані на становлення в Україні необхідного інституціонального забезпечення технологічної модернізації економіки.

The purpose of the article is to substantiate the system of elements of the institutional basis of technological modernization of the Ukrainian economy and to determine the measures of state policy that are oriented to its formation. The article substantiates that the establishment of full-fledged institutional support is an indispensable condition for effective implementation of the state policy of technological modernization of the country's economy. The configuration of the system of basic institutes with their corresponding components and norms is shown.

Functional and target components of the institutional base of technological competitiveness of the Ukrainian economy and the sequence of their formation have been determined. Functional components include: intellectual capital, higher education, research, national scientific and technical programs, basic and support infrastructure.

The practical significance of the research is that the system of instruments of the institutional basis of technological modernization of the Ukrainian economy has been developed according to the functional-targeted components and directions of the institutional block. At the intersection of the quadrants, the maps contain proposed state policy measures aimed at establishing the necessary institutional support for technological modernization of the economy in Ukraine. Based on the results

of the research, the authorities can coordinate key areas of institutional support and components of the technological modernization system, define framework (legal, organizational, economic, etc.) conditions of operation and provide structural changes as a result of reforms in such areas as activation of innovation activity, implementation in the real sector of the advanced technology economy, building a full and efficient institutional infrastructure for the creation, development and implementation of technological innovation, etc.

The scientific novelty of the research is that a map of the instruments of the institutional basis of technological modernization of the Ukrainian economy has been developed, consisting of identified functional-purpose components and directions of the institutional block (institutional-legal, institutional-economic, institutional-organizational, institutional, institutional).

*Ключові слова: технологічна модернізація економіки, інституціональний базис, державна політика.
Key words: technological modernization of the economy, institutional basis, state policy.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Інституціональне забезпечення відіграє власну невід'ємну роль під час реалізації державної політики у кожній сфері. Його завдання стосуються формування, уточнення, розвитку та вдосконалення законодавства, інших елементів нормативно-правової бази, становлення організаційно-управлінської системи скерування поступу процесів і подій у необхідному руслі, покращення інфраструктури (як субстанції, зв'язуючої суб'єктів та об'єктів управління, виступаючої об'єднуювальною та обслуговувальною ланкою між елементами управлінської системи), покращення дії чинників ментального та суспільно-психологічного характеру. Звідси висновок про виступ інституціонального базису одним з наріжних каменів при побудові системної і комплексної політики, орієнтованої на стратегічний результат, але яка водночас має чітко визначені тактичні інструменти і засоби. Більше того, на переконання автора, інституціональне забезпечення (мова априорі йде про його якість і ефективність, раціональність та повноту) — ключова умова успішності державної політики в тій, чи іншій сфері; це фундамент усіх подальших дій та заходів на шляху впровадження реформ, розвитку їх результатів, стабілізації та дотримання незворотності обраного курсу.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Принципові положення державної політики реіндустріалізації в системі технологічної модернізації економіки достатньо досліджені у працях Т. Васильціва, Р. Лупака [1], В. Іноземцева [2], Ю. Кіндзерського [3], Ю. Кузнєцова [4], І. Лапшиної [5], Е. Лібанової [6], Л. Федулової [7], Ю. Шараєва [8], О. Шкурупія [9], Й. Шумпетера [10] та ін.

Однак для України системним недоліком залишається відсутність сформованого повноцінного інституціонального забезпечення державної політики технологічної модернізації економіки. Недостатність теоретико-прикладних розробок з цього питання обумовила наукові пошуки в цьому напрямі.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є обґрунтування системи елементів інституціонального базису технологічної модернізації економіки України та визначення заходів державної політики, що орієнтовані на його формування.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У багатьох дослідженнях доводиться, що більшість нових економік, максимально наслідуючи технологію реформ країн, що зараз вважаються економічними лідерами, так і не здобули аналогічних результатів, а головна причина цього криється саме у несформованості відповідного інституціонального середовища та забезпечення. Класично система базових інститутів складається з двох груп: інститути та норми. Беззаперечно вони діють в будь-якому сучасному суспільстві та економіці, здійснюючи підсилювальний або ж стримуючий вплив, у залежності від їх структури та рівня і характеру впливу. Проте мова йде про розуміння того, що ці надважливі чинники за будь-якої структури економіки та суспільства наявні і в тій, чи іншій мірі (а також у тому, чи іншому напрямі) діють. Відтак в процесі формування нової (орієнтованої не на збереження "status quo", а на реформи) державної політики важливо вести мову про створення необхідного інституціонального середовища, яке, з однієї сторони, визначає нормативно-правові рамки функціонування його суб'єктів, а з іншої, — підсилює чи послаблює дію неформальних чинників, зокрема стимуляторів та дестимуляторів їх мотивації і поведінки, суспільно-громадського розуміння процесів та напрямів, у яких рухається економіка, суспільно-політичний, соціально-гуманітарний, адміністративно-територіальний та інший розвиток країни.

Отже, становлення тієї чи іншої конфігурації інституціонального середовища потребує здійснення заходів у рамках відповідної державної політики. Сфера технологічної модернізації економіки, радше, не виняток, а, навпаки, — правило такого підходу. Адже конкурентоспроможність національної економіки (окрім суто си-

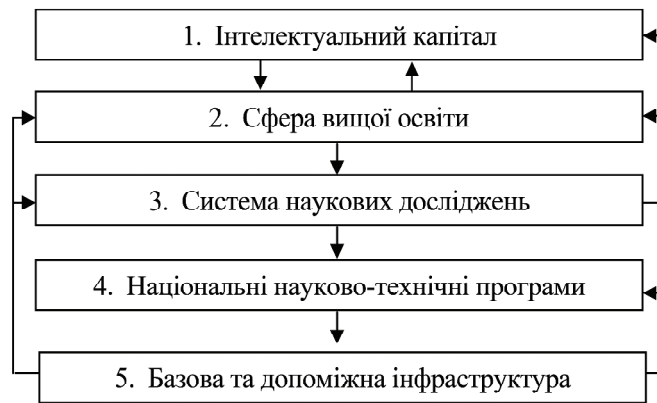

Рис. 1. Функціонально-цільові складові інституціонального базису технологічної конкурентоспроможності економіки України та послідовність їх формування

ровинно-орієнтованих економік) об'єктивно ґрунтується на якісному, ефективному і розвиненому науково-технічному та технологічному потенціалі держави. Водночас його формування та ефективне використання потребує планування і впровадження механізмів та інструментів державного регулювання, що дають достатній імпульс для розвитку освіти і науки, використання їх результатів у бізнесі, інноваційній та науково-дослідній активності з подальшими позитивними наслідками в економіці та суспільстві. Якість таких змін у превалюючій мірі визначається державним регулюванням зі стратегічним характером та продуманим інституціональним базисом.

Технологічна модернізація економіки стосується процесів відновлення та зростання темпів індустріального розвитку внаслідок оновлення на інноваційних засадах техніко-технологічних потужностей економічної системи, активної відбудови (на засадах впровадження результатів науково-технічної діяльності) реального сектору економіки із метою створення потужного індустріального комплексу. В основі технологічної модернізації ключова умова — науково-технологічний розвиток, а точніше — перетворення науки та технологій у головний фактор розвитку України, спроможності її економіки реагувати на виклики глобалізації та сучасних тенденцій розвитку світової і регіональних економічних систем. З огляду на це можна визначити ключовими функціонально-цільовими індикаторами формування інституціонального базису технологічної модернізації економіки України такі (рис. 1).

Інша сторона справи — елементи інституціонального блоку, а саме напрями, за якими формуватиметься необхідне інституціональне забезпечення. Традиційно до таких відносять нормативно-правовий, організаційний та ментальний, супутні до них компоненти. Однак коли йдеться про інституціональний базис регулювання проблем у сфері економіки найбільш раціональний підхід, на думку автора, має передбачати планування та в подальшому реалізацію державної політики за напрямками: інституційно-правовий, інституційно-організаційний, інституційно-інфраструктурний та інституційно-ментальний. Саме таким чином зачіпаються питання, пов'язані зі системою законодавства, нормативних та піднормативних актів, організаційної та управлінської структури, становлення базисних і допоміжних еле-

ментів інфраструктури, а також звичаїв та правил, норм і принципів поведінки економічних та інших агентів.

За зазначеними складовими т. зв. інституціонального блоку має розвиватися увесь комплекс інструментів та заходів, що, власне, будуть впроваджені для формування бажаної і наперед спроектованої системи інституціонального забезпечення технологічної модернізації національної економіки України.

Попри макроекономічний характер пропонованого підходу, очевидно, враховуватиметься й орієнтація на регулювання низки надважливих аспектів на нижчих рівнях відносин у рамках організації та здійснення наукової, науково-технічної та інноваційно-технологічної діяльності. Йдеться, в тому числі, про зростання швидкості прийняття інноваційних рішень та їх господарську реалізацію, значне скорочення тривалості інноваційних циклів (від створення нових знань до їх практичної апробації на ринку), всезростаючу актуальність міждисциплінарних досліджень, критичну зміну форм організації, апаратного та програмного інструментарію впровадження науково-технічних робіт, підвищення вимог до професійно-кваліфікаційного рівня виконавців, формування середовища їх локалізації в рамках країни та на регіональному рівні, дотримання міжнародних стандартів щодо підготовки кадрів та здійснення НДДКР.

Отже, одним з головних базисних пріоритетів та сфер скерування інституціонального базису є формування інтелектуального капіталу. Потрібно зауважити, що навіть за обрання імпорту технологій стратегічним сценарієм технологічної модернізації економіки, всі нововведення та технології потребують якісного і ефективного управління ними, знань, вмінь та досвіду відносно їх застосування у тих, чи інших ситуаціях, за тієї чи іншої кон'юнктури ринку (що споживчого, що науково-технічного та інноваційних продуктів).

Зазначене може бути впроваджено тільки на основі повноцінної інституціональної підтримки, яка реалізується згідно прийнятої Стратегії формування інтелектуального капіталу України, в якій передбачені та фінансово і ресурсно закріплені інструменти інституційно-економічного та інституційно-організаційного регулювання.

Економічна мотивація потребує створення в Україні системи проектно-грантового фінансування за компонентами і складовими розвитку інтелектуального капі-

талу: людського, організаційного, споживчого. На переконання автора, держава дійсно має скеровувати фінанси на розвиток інтелектуального капіталу в обсязі, прийнятному згідно значень відповідних індикаторів економічної безпеки держави. Але водночас ці кошти мають виділятися не на фінансування діяльності тих, чи інших структур, а за грантовим принципом, на конкурсних засадах із обґрунтуванням економічних та соціальних ефектів, достатнім контролем використання коштів і досягнення результатів, закріпленою високою відповідальністю за відсутність змін (реформ) та/чи нецільове використання коштів.

Аналогічні принципи мають дотримуватися і у разі покращення інституційно-інфраструктурної компоненти інституціонального забезпечення державної політики становлення інтелектуального капіталу України.

З організаційно-управлінської точки зору якість політики в цьому напрямі буде недостатньою, якщо і розробка, і реалізація положень стратегії не будуть, по-перше, реалізовуватися на найвищому рівні державного управління і, по-друге, не буде дотичною та не буде координуватися різними міністерствами і відомствами. Відповідно, доречним і своєчасним є створення міжвідомчої урядової комісії з розробки, реалізації та контролю результатів Стратегії.

Не меншої значимості (поряд з економічною, організаційною та інфраструктурною компонентами) надаємо інституційно-ментальному чиннику регулювання, зокрема шляхом реалізації заходів з підвищення рівня престижності безперервної освіти, саморозвитку населення, наукової та науково-технічної діяльності, суспільного визнання інтелектуальної еліти. Такі заходи зміцнюють віру громадян у вищий рівень пріоритетності науки та знань у порівнянні з орієнтуванням на швидку комерційну наживу. В подальшому все це розвиває суспільну орієнтацію на підприємництво в реальному секторі економіки, забезпечує стратегічне фокусування навколо конкурентоспроможності національного продукту на основі доданої вартості, інноваційності та технологічності, внеску інтелектуально-кадрової праці і т. ін.

Досягненню визначених орієнтирів та завдань сприятиме впровадження комплексу інституціональних інструментів державного регулювання. Передусім потрібно вказати на важливість законодавчого реформування вітчизняної системи вищої освіти. Власне, проблема криється в тому, що в промислово та технологічно розвинених країнах вища освіта відповідальна не тільки за підготовку висококваліфікованих кадрів, але й за базові дослідження і розробки, що надалі переростають в інновації, об'єкти інтелектуальної власності, яких потребує підприємницький сектор та які впроваджуються в бізнесі, зміцнюючи технологічну конкурентоспроможність його суб'єктів.

Натомість, у вітчизняній системі вищої освіти утворився надмірний крен у бік лише підготовки фахівців. Науково-дослідна компонента вітчизняних університетів "провалилася" і на сьогодні наукові дослідження дійсно високого рівня здійснюються практично виключно в науково-дослідних інститутах, які, своєю чергою, "відірвані" від системи освіти. Ситуація потребує свого виправлення і дієвим засобом тут є розведення повно-

важень Міністерства освіти і науки України за двома напрямками: (1) просвіта зі завданнями забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері дошкільної, загальної середньої та професійно-технічної освіти; (2) вища освіта, наука і технології із компетенціями формування та реалізації державної політики у сферах вищої освіти, науки, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, трансферу (передачі) технологій. Очевидно, що такі зміни мають впроваджуватися із прийняттям відповідного закону України, який би закріпив такі організаційно-управлінські нововведення.

У рамках інституційно-економічного напрямку важливе значення відводиться удосконаленню системи мотивування студентів до наукового розвитку і зростання. Для цього слід змінити систему нарахування стипендій, все більше зміщати фінансування у руслі дотримання принципу, коли кошти виплачуються не за гарні результати навчання, а за успіхи у поєднанні освітньої та наукової компонент, отримання кінцевих (завершених) результатів науково-дослідної та дослідно-конструкторської діяльності.

Не мало важливими залишаються й інституційно-організаційний та інституційно-інфраструктурний інструменти державного регулювання відносно розвитку вітчизняної системи вищої освіти. Передусім йдеться про впровадження в Україні міжнародного досвіду, коли на базі університетів створюються т. зв. площадки інтеграції представників освіти, науки, інноваційного бізнесу, суб'єктів венчурного фінансування, підприємств реального сектору економіки для координації їх спільної діяльності в частині НДДКР, розробки і комерціалізації інновацій.

З огляду на визначені завдання в рамках розвитку вітчизняної системи наукових досліджень необхідними вбачаються такі інструменти інституціонального забезпечення. По-перше, це удосконалення системи публічно-приватного (особливо суспільного) замовлення на результати науково-дослідної діяльності (інституційно-економічний напрям).

По-друге, це максимальне спрощення умов, а також усунення трансакційних витрат в процесі проходження всіх стадій та етапів від розробки інновацій та прогресивних технологій до їх комерційного використання, перетворення результатів досліджень на активи бізнесу з їх практичним застосуванням. В значній мірі такі зміни зачіпають питання трансферу технологій, охорони та захисту, управління і комерціалізації результатів інтелектуальної творчої діяльності (інституційно-економічний напрям).

По-третє, це інституційні інструменти налагодження співпраці і взаємодії великих підприємств реального сектору економіки та дрібних і середніх фірм, зокрема інноваційно активних та інноваційно орієнтованих, науково-дослідних організацій з метою створення замкнених циклів планування і впровадження інноваційних технологій, реалізації проектів технологічної модернізації кластерів, локальних інтегрованих систем та цілісних галузево-територіальних комплексів економіки, формування нових сегментів ринку споживчих та промислових товарів, продукції, послуг (інституційно-організаційний напрям).

Напрями інституційно-нального блоку	Напрями функціонально-цільового блоку				
	Інтелектуальний капітал	Вища освіта	Наукові дослідження	Науково-технічні програми	Інфраструктура
Інституційно-правовий	<ul style="list-style-type: none"> розробка, прийняття та реалізація Стратегії формування інтелектуального капіталу України 	<ul style="list-style-type: none"> законодавче реформування системи освіти з її розділенням на (1) просвіту та (2) освіту, науку і технології 	<ul style="list-style-type: none"> запровадження інституційно-правового механізму суспільного замовлення на наукові дослідження 	<ul style="list-style-type: none"> прийняття Закону України «Про формування, реалізацію та фінансування стратегічних науково-технічних програм технологічного розвитку України» 	<ul style="list-style-type: none"> прийняття постанови уряду «Про планування, розвиток та контроль функціонування елементів науково-дослідної та інноваційно-технологічної інфраструктури в Україні»
Інституційно-економічний	<ul style="list-style-type: none"> створення системи проектно-грантового фінансування за компонентами і складовими розвитку інтелектуального капіталу: людського, організаційного, споживчого 	<ul style="list-style-type: none"> удосконалення інституційного забезпечення фінансування освіти, виплати стипендій та грантів за успіхи в навчанні та науковій діяльності 	<ul style="list-style-type: none"> удосконалення законодавства в частині усунення транзакційних витрат на всіх етапах життєвого циклу інновацій 	<ul style="list-style-type: none"> розробка механізму фінансування наукових та науково-технічних досліджень, віднесених до національних і регіональних науково-технічних програм 	<ul style="list-style-type: none"> формування бюджетної програми цільового та бюджетно-грантового фінансування функціонування в Україні елементів науково-технічної та інноваційно-технологічної інфраструктури
Інституційно-організаційний	<ul style="list-style-type: none"> створення міжвідомчої урядової ради з формування стратегії і контролю державної політики формування та використання інтелектуального капіталу 	<ul style="list-style-type: none"> прийняття і реалізація концепції та стратегії розвитку освіти, науки, науково-технічної та інноваційної діяльності 	<ul style="list-style-type: none"> створення елементів тристоронньої співпраці великого бізнесу, малих підприємств та науково-дослідних структур 	<ul style="list-style-type: none"> прийняття і реалізація національної науково-технічної програми з визначенням переліку та регламентуванням умов реалізації стратегічних проектів 	<ul style="list-style-type: none"> розробка інституційно-організаційного механізму залучення до роботи в освітніх і науково-дослідних структурах іноземних фахівців
Інституційно-інфраструктурний	<ul style="list-style-type: none"> фінансове та ресурсне сприяння розвитку організацій з підготовки та залучення наукових, інженерних та підприємницьких кадрів для науково-технологічного розвитку країни 	<ul style="list-style-type: none"> створення на базі ЗВО площадок інтеграції освіти, науки, інновацій, бізнесу, суб'єктів венчурного фінансування та їх співпраці з суб'єктами реального сектора 	<ul style="list-style-type: none"> розвиток експортно-консалтингових агентств зі спеціалізацією на просуванні на зовнішні ринки вітчизняних високотехнологічних товарів 	<ul style="list-style-type: none"> розвиток елементів інфраструктури інтеграції системи ІТ до сектора освіти, науки, інновацій та технологій шляхом розробки і реалізації концепції його дежиталізації 	<ul style="list-style-type: none"> створення публічно-приватних фондів фінансово-кредитного сприяння та гарантування позик і кредитів суб'єктів реального сектора для впровадження інноваційних технологій
Інституційно-ментальний	<ul style="list-style-type: none"> реалізація заходів з підвищення рівня престижу неперервної освіти, саморозвитку, наукової та науково-технічної діяльності, суспільного визнання інтелектуальної еліти 	<ul style="list-style-type: none"> реалізація програм з популяризації навчання, творчої та наукової активності молоді 	<ul style="list-style-type: none"> реалізація інформаційної політики стимулювання розвитку технологічної культури в суспільстві 	<ul style="list-style-type: none"> забезпечення громадської підтримки стратегічних науково-технічних програм і проектів шляхом залучення до їх ініціювання представників громадськості 	<ul style="list-style-type: none"> реалізація заходів, спрямованих на розширення програм співпраці суб'єктів інноваційно-технологічної інфраструктури з організаціями громадянського суспільства

Рис. 2. Карта інструментів інституціонального базису технологічної модернізації економіки України

По-четверте, це задіяння інструментів державної, а також іншої підтримки вітчизняних експортерів (передусім тих, що спеціалізуються на просуванні вітчизняної продукції з ознаками інноваційності та створюваної із застосуванням сучасних передових технологій) на зовнішніх ринках, особливо потенційних, які розвиваються у відповідності до сучасних глобалізаційних тенденцій в частині розвитку науки та техніки, науково-технологічного поступу і прогресу (інституційно-інфраструктурний напрям).

По-п'яте, це впровадження інструментів інституційно-інноваційного сприяння становленню технологічної культури в суспільстві, позитивного ставлення і сприйняття населенням інноваційних товарів і послуг, попу-

ляризації науковців, дослідників і винахідників, позитивного ставлення до ведення наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, розробки і охорони об'єктів інтелектуальної власності, а також інвестування в ці процеси (інституційно-ментальний напрям).

Роль і значимість планування та реалізації національних проектів у науково-технічній сфері надзвичайно вагома. За загальної низької інноваційної активності в реальному секторі економіки, а також критичного розриву між функціонуванням сфер освіти, науки, науково-дослідних робіт, з однієї сторони, та представників підприємницького сектору, з іншої — дуже важко змінити ситуацію. В країні практично відсутні практики успішних проектів з інвестування у науку та дослідження,

створення і впровадження інновацій, що загалом де-стимулює бізнес до будь-якої активності в цьому напрямі. В кращому випадку сучасні технології надходять у країну разом із іноземними інвестиціями у створення нових виробництв.

Відтак україн важливе значення має втілення в життя успішних практик, причому стратегічно важливих для виходу економіки (й соціальної та суспільної сфер) на новий більш якісний і конкурентоспроможний щабель розвитку, а також масштабних за обсягами інвестицій, зайнятості та ролі в розвитку країни. Завдання ініціювати, організувати та забезпечити реалізацію таких проєктів відводиться державі. Але аби утвердити зазначені ініціативи і зробити їх невідворотними стратегій чи програм недостатньо. Для цього потрібне прийняття відповідного закону на кшталт Закону України "Про формування, реалізацію та фінансування стратегічних науково-технічних програм технологічного розвитку економіки України".

Законом не тільки були б визначені такі стратегічно важливі проєкти (сфери, напрями тощо), але й чітко прописано організаційно-управлінське, фінансово-ресурсне та інше забезпечення. Саме з огляду на найвищу складність у залученні фінансування важливо аби в цьому нормативно-правовому акті одразу було визначено механізм фінансування наукових та науково-технічних досліджень, зокрема віднесених до переліку пріоритетних національних та регіональних науково-технічних програм.

Логічним доповненням до системи науково-технічних програм стане включення до їх реалізації представників громадськості шляхом застосування інституційно-ментальних інструментів. Це вельми вагомий засіб у руслі перетворення стратегії інноваційно-технологічного прориву на національну ідею, що усвідомлюється, поділяється і активно підтримується всіма членами суспільства, усіма суспільними групами. Очевидно, що саме таким є найбільш правильний і комплексний підхід до впровадження системних масштабних реформ.

У доповнення до зазначеного слід наголосити на не менш важливій ролі та значущості (в рамках державної політики інституціонального забезпечення технологічної модернізації економіки) формування повноцінної інфраструктури для здійснення наукових досліджень, розробок, ведення інноваційної діяльності, а також інтеграції секторів освіти, науки, інновацій та бізнесу.

В Україні було застосовано низку спроб врегулювання питання розвитку інфраструктури науково-дослідної та інноваційно-технологічної діяльності. Але питання її становлення й удосконалення й нині актуальне. На переконання автора, змінити ситуацію може лише комплексний підхід, що поєднує і інституційно-правовий, і інституційно-економічний, і інституційно-організаційний, і інституційно-інфраструктурний, і інституційно-ментальний інструменти.

Насамперед визріла актуальність прийняття Постанови Кабінету Міністрів України "Про планування, розвиток, моніторинг і контроль функціонування елементів науково-дослідної та інноваційно-технологічної інфраструктури в Україні". Наявність такого нормативно-правового акту дозволила би більш системно підійти до вирішення цього питання. Тут має бути чітко визначено всі необхідні типи та види елементів такої інфраструк-

тури, принципи їх формування на галузево-територіальному рівні, умови функціонування та використання ресурсного забезпечення, джерела фінансування, а також критерії діяльності і відповідальність всіх причетних до такої політики суб'єктів — від владних структур до керівників організацій.

Слід додати, що в інфраструктурному плані необхідно працювати й над якнайширшим представленням громадських організацій в системі державної політики розвитку технологічно-інноваційної діяльності. Потребують свого впровадження інституційно-ментальні інструменти, зокрема орієнтовані на розширення програм співпраці суб'єктів інноваційно-технологічної інфраструктури з організаціями громадянського суспільства.

У підсумку узагальнення вище наведеного, на рисунку 2 представлено сукупність пропонованих інструментів інституціонального базису технологічної модернізації економіки України. Таким чином, інституціональне забезпечення технологічної модернізації економіки України потрібно вважати невід'ємним чинником якості та ефективності державної політики у сфері зміцнення конкурентоспроможності національної економіки. Його дієвість значною мірою визначається комплексністю підходу до формування.

Важливо аби відбулося узгодження ключових напрямів інституціонального забезпечення та складових елементів системи технологічної модернізації. Однак інституціональне забезпечення визначає рамкові (правові, організаційні, економічні та ін.) умови функціонування, а структурні зміни досягаються в більшій мірі успіхами реформ у конкретних сферах, як-от: активізація інноваційної діяльності, впровадження в реальному секторі економіки передових технологій, вибудування повноцінної та ефективної інституційної інфраструктури створення, розвитку і впровадження технологічних інновацій та ін.

ВИСНОВКИ

Реалізація державної політики в такій системній сфері, як технологічна модернізації економіки, опирається на сформоване в країні інституціональне забезпечення державного регулювання. Причому його дієвість тісно корелює з повноцінністю формування. За таким принципом необхідною є реалізація узгодженої системи інституціональних (інституційно-правових, інституційно-економічних, інституційно-організаційних, інституційно-інфраструктурних та інституційно-ментальних) інструментів за такими складовими аспектами державної політики, як формування інтелектуального капіталу, розвиток системи вищої освіти, підвищення ефективності наукових досліджень, реалізація стратегічних національних науково-технічних програм, формування повноцінної інфраструктури технологічної модернізації економіки. Подальші дослідження в цьому напрямі мають стосуватися обґрунтування рекомендацій відносно механізмів державного регулювання процесів технологічної модернізації економіки в Україні.

Література:

1. Васильців Т.Г., Лупак Р.Л., Штець Т.Ф. Обґрунтування стратегічних напрямів, цілей та заходів державної політики реалізації потенціалу ІТ-сектору економі-

ки України. Підприємництво і торгівля. 2018. Вип. 23. С. 56—63.

2. Иноземцев В.Л. За десять лет. К концепции постэкономического общества. Москва, 1998. 536 с.

3. Кіндзерський Ю.В. Промисловість України: стратегія і політика структурно-технологічної модернізації: монографія. Київ: Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2013. 536 с.

4. Кузнецов Ю. Промышленная политика и международные отношения / под ред. А.И. Левенчука. Челябинск: Социум, 2005. 360 с.

5. Лапшина І.А. Розвиток людського капіталу України в процесі євроінтеграції: монографія. Львів: Кальварія, 2008. 332 с.

6. Лібанова Е.М. Модернізація економіки України в контексті соціальних викликів. Демографія та соціальна економіка. 2011. № 1 (15). С. 24—38.

7. Федулова Л.І. Технологічна політика в системі стратегії економічного розвитку. Економіка і прогнозування. 2010. № 1. С. 22—38.

8. Шараев Ю.В. Теория экономического роста. Москва: ГУ ВШЭ, 2006. 254 с.

9. Шкурупій О.В. Інтелектуальний капітал в умовах становлення постіндустріального суспільства: імперативи глобального економічного розвитку та орієнтири для України: монографія. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2010. 303 с.

10. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку. Кембридж: Гарвардський університет, 1934. 588 с.

11. Vasylytsiv T.G., Lupak R.L., Osadchuck Yu.M. Assessment of the level of penetration of import dependence in the context of the import substitution policy in Ukraine. Економічний часопис-XXI. 2017. № 167 (9—10). С. 13—17.

References:

1. Vasylytsiv, T.G. Lupak, R.L. and Shtets', T.F. (2018), "Substantiation of strategic directions, goals and measures of the state policy of realizing the potential of the IT sector of the Ukrainian economy", Entrepreneurship and trade, vol. 23, pp. 56—63.

2. Inozemcev, V.L. (1998), Za desiat' let. K koncepcii postekonomicheskogo obshchestva [For ten years. To the concept of post-economic socie], Moscow, Russia.

3. Kindzerskyi, Yu.V. (2013), Promyslovist' Ukrainy: strategiya i polityka strukturno-tehnologichnoyi modernizacii [Industry of Ukraine: strategy and policy of structural and technological modernization], Institute of Economics and Forecasting NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

4. Kuznyetsov, Yu. (2005), Promyshlennaya politika i mezhdunarodnye otnosheniya [Industrial policy and international relations], Socium, Chelyabinsk, Russia.

5. Lapshyna, I.A. (2008), Rozvytok lyuds'kogo kapitalu Ukrainy v procesi yevrointegracii [Development of human capital of Ukraine in the process of European integration], Kalvariya, Lviv, Ukraine.

6. Libanova, E.M. (2011), "Modernization of the Ukrainian economy in the context of social challenges", Demography and the social economy, vol. 1 (15), pp. 24—38.

7. Fedulova, L.I. (2010), "Technology policy in the system of economic development strategy", Economics and forecasting, vol. 1, pp. 22—38.

8. Sharayev, Yu.V. (2006), Teoriya ekonomicheskogo rosta [Theory of Economic Growth], GU VshE, Moscow, Russia.

9. Shkurupiy, O.V. (2010), Intel'ektual'nyi kapital v umovah stanovlennia postindustrial'nogo suspil'stva: imperatyvy global'nogo ekonomichnogo rozvytku ta oriyentyry dlia Ukrainy [Intellectual capital in a post-industrial society: global economic development imperatives and benchmarks for Ukraine], RVV PUET, Poltava, Ukraine.

10. Shumpeter, Y. (1934), Teoriya ekonomichnogo rozvytku [The theory of economic development], Garward University, Cambridge, UK.

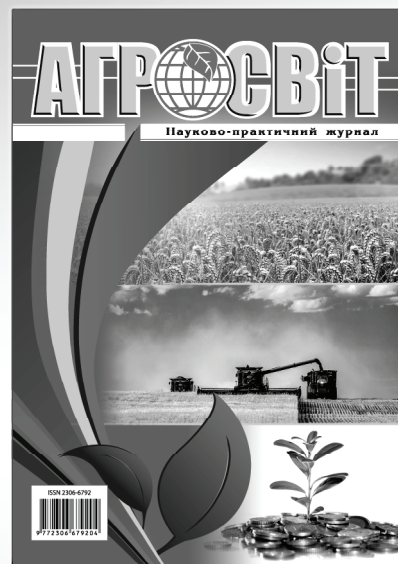
11. Vasylytsiv, T.G. Lupak, R.L. and Osadchuck Yu.M. (2017), "Assesment of the level of penetration of import dependence in the context of the import substitution policy in Ukraine", Economic Journal-XXI, no. 167 (9—10), pp. 13—17.

Стаття надійшла до редакції 17.10.2019 р.

АГРОСВІТ

www.agrosvit.info

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

**Видання включено до переліку
наукових фахових видань України
з ЕКОНОМІКИ**